

הארת השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

פרשת משפטים

תשפ"ג

גיליון 150

א לעכטיגער שפּת

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

הזרחה וזהירות פניני ממונות

פניני פרשה

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (כ"א א')

יש לומר; בדיוק הכתוב: **'לפניהם'**, ע"פ המובא בליקוטי מוהר"ן (לה. שיהר"ן ל"ט) שיעקר **אור הפנים** הוא השכל והדעת, **'חכמת אדם תאיר פניו'**. ו"הרוצה להחכים יעסוק בדיני ממונות" (ברכות ס"ג): ולכך כאן בראשית דיני ממונות, דיוקו של קרא: **'לפניהם'**, המשכת **אור הפנים** - השכל והדעת **'בדיני ממונות'**.

"כי תקנה עבד עברי" (כ"א ב)

בוהר הק' (ריש פרשת משפטים) מרחיב על ענין **'גלגולי נשמות'** שמרומז בפרשה זו של: **עבד עברי**, ע"ש. ובמסכת ראש השנה (דף לא): **'שית אלפי שנין הוה עלמא'**. וזהו: **'שש שנים יעבוד'** - **'ובשבועית יצא לחפשי חינו'** - ענין הגאולה שתבא עם סיום סוד הגלגולים, כדבריהם (בימות סג): **"אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף"**.

כן אפשר להסמך בעניני זה; מהא המובא ב"חיי מוהר"ן (תמ"ו): שיש להתעקש בעולם האמת ולומר: **שמוכנים לקבל העונש** - **העיקר לא לרדת עוד פעם לגלגול שסכנתו מרובה**. וזה שאנו רואים כאן בפרשת **'עבד עברי'**, ענין ההתעקשות שהעבד אומר: **'אהבתי את אדוני...לא אצא חפשי'**.

"אם בגפו יבא בגפו יצא" (כ"א ג)

"בגפוי" גימטריא: **'אלהים'** (עם האותיות) רמז על **'דינים'**, ואין הדין נמתק אלא **בשרשו**, (ליקו"מ נא, ועוד). וזה: **'אם בגפו יבא'** - בכך גם: **'בגפו יצא'**. וזה חזוק למעשה: ששרש הדין נמצא ההרווחה, מצרה' נעשה 'צרה', מנגע' נעשה 'ענג' וכמובא ע"כ, וביותר בספרי רבינו ומוהר"ן.

"ונתן פדיון נפשו" (כ"א ד)

בדברי רש"י: **"דמי נזק, דברי רבי ישמעאל, רבי עקיבא אומר דמי מזיק"**. ע"פ דברי רבינו (ליקו"מ קמ"ט) **'ש'צות הלילה מסוגל כמו פדיון'**. ובדבריו בליקוטי מוהר"ן (תורה ס"ז ב) שיש לבכות ולהתאבל על בנין בית המקדש - שאולי חלילה היינו מהגורמים לכך בגלגולים קודמים, וכן לא לעכב את בנינו כעת בעונינו שגם זה נקרא חורבנו.

וזהו: **'פדיון נפשו'** - **'אמירת צות'** שהוא כמו **'פדיון'**, והוא על **'דמי נזק'** - צער החורבן שניזקנו מכך. ו**'ודמי מזיק'** - על **'היזק שלו בחורבנו'**, או בעיבוד בנינו כעת ח"ו.

"אם כסף תלוה את עמי" (כ"ב כ"ד)

אפ"ל בהקדם ע"פ המובא בליקוטי הלכות (הל' העושה שליח לגבות חוב), חזוק בנושא **הלוואה**, דכמו שהקב"ה כביכול מקיים את העולם בחסד בתורת הלוואה גם בעת שעוברים ח"ו על רצונו, כן אנו מחויבים להידיבק במידותיו לרחם על העניים ולבלי להיות להם כנושה. כמו שהשי"ת אינו נוגש אותנו ומאריך לנו זמן אחר

מהא המובא ב'זוהר הקדוש' בריש פרשייתנו - פרשת משפטים (שמות צד). שפסוקים אלו בתחילת ואלה המשפטים' סובב והולך על ענין הגלגולים, והזוהר מאריך שם בענין הגלגולים.

והוא תמוה מאוד, מה הקשר לסוד הגלגולים, הרי פסוקים אלו - הם על דיני ממונות.

ובתירוצו: שבפרשת משפטים יש דינים של משא ומתן, וזה העיקר של שורש הגלגולים, שלפעמים אדם יש לו דין תורה עם מישהו והבית דין חיבו, ואדם זה יודע שהוא באמת לא היה חייב, וזהו הסוד של הגלגולים, שיאמין שבגלגול הקודם אני הייתי חייב לשני, ולכן אני צריך לשלם. וכל הצער שלפעמים אחד סובל מהשני, מי יודע אם זה לא מחמת גלגול - שחייב לו מהגלגול הקודם... וכמה דברים אלו, מחייבים אותנו - לא להישאר חייב ממון לשני, שלא נצטרך להתגלגל על כך, וכמובא ע"כ בספרי אמת.

בדיקה טובה ויסודית מדי פעם בפעם

ולחזוק בענייני ממונות, כדאי לנו לצטט בכאן קטע עם חן של אמת, מתוך שיחתו של החסיד רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל (דיבורי אמונה ה סב):

'ישנם דברים שחייבים לדבר עליהם: אמנם יכול להיות צדיק, למדן, קדוש וטהור ממארי דחושבנא, אך צריך לעשות לעצמו גם דין וחשבון קבוע ובדיקה טובה ויסודית מדי פעם בפעם; האם הכסף שלו הוא אמנם שלו לחלוטין, האם הוא אמנם נקי בשלימות מכל רבב של נגיעה בממון הזולת; האם לא מעורבות בממונו שאלות על הכסף? האם אין בין כספו כזה השיך לאחרים? והיה אם אמנם יתברר לו שהוא צריך להשיב, שישבי מיד! ואל ישהה אצלו כסף שאינו שלו ולו לזמן קצר... כדי שלא יתעוררו שום דין ודברים וסכסוכים - גם אם אתה מרגיש עצמך צודק - החזר הכסף וחסל!

ואם אמנם מתעוררים אצלך ספקות על הממון למי הוא שייך, אדרבה, נהג לחומרה, החזר יותר, עד שיצא מלבך הספק לגמרי... (כמובן שאין הדברים מורים, באם חברו חייב להחזיר לו ע"פ דין תורה).

"תורה" מלשון "הוראה", ניקח הוראה ודרך מפרשייתנו על הזהירות הגדולה הנצרכת בענייני ממונות, בבין אדם לחבירו, שרשי מצוות אלו גבוהים ורמים הם ביותר - וכדאי הם הזהירות המופלגת בכך.

השבוע ב"פרשתנו" אנו קוראים על דינים הנוגעים בדיני ממונות ובין אדם לחבירו, זהירות מגניבה וגזילה, מצוות הלוואה לעני, לא ליקח ריבית, ועוד. וכבר עמדו על כך מפרשי התורה-בדברי רש"י בתחילת הפרשה על הפסוק **"ואלה המשפטים"**: **'כל מקום שנאמר "אלה" פסל את הראשונים. "ואלה" - מוסיף על הראשונים. מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני'**; לומר; שגם דינים אלו הנראים לנו שאנו מבינים אותם בשכלנו, אינם כך, אלא תורה מסיני הם.

אין אנו מקיימים אותם כי השכל מחייב

וכך הם דבריו בשיחות הר"ן (קט"ז): אחד היה מדבר עמו, והיה משבח את איש אחד שמתנהג ביושר, ואמר עליו בלשון אשכנז שהאיש הזה הוא אורינטליך (אדם ישר). ענה הוא זכרונו לברכה ואמר: שעל איש ישראלי על שייך לומר אורינטליך. כי אומות העולם יש להם נהגות נימוסיות מה שהשכל והיושר מחייב, שזה נקרא אורינטליך. אבל ישראל עם קדוש אפילו אלו המצוות שהם מצד דרך ארץ, מה שהיושר והשכל מחייב, אפילו אלו המצוות אין עושים מחמת דרך ארץ, מצד חיוב השכל והיושר, רק מגזרת המלך הבורא יתברך שמו שציוה עלינו בתורתו לעשות כך: וזה שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים קיט לב): **"דרך מצוותיך ארוץ"**. הינו שאפילו המצוות והנהגות שנקראים 'דרך'... שמצד הדרך ארץ והיושר מחויבים להתנהג כך, כגון לבלי לגזול את חברו וכיוצא בזה... מצוותיך ארוץ". היינו שאינו מקים מצד דרך ארץ, כי אם מחמת מצוות התורה הקדושה...

ועל כן אמרו רבותינו זכרונום לברכה (בימות סא): **'ישראל קרויים אדם ואין העכו"ם קרויים אדם'**. כי אד"ם הוא ראשי תבות: **'דין מצוותיך ארוץ'** כי ישראל עם קדוש, אפילו המצוות שהם מצד השכל ודרך ארץ, גם אותם המצוות אינם מקיימים מצד היושר כי אם מחמת מצוות התורה הקדושה. ועל כן הם קרויים אד"ם בחינת: **"דין מצוותיך ארוץ"**.

ועיין עוד בליקוטי הלכות (ניקין ד יח) על אלו האומרים טעמים של הבל על המצוות הקדושות... ובהמשך דבריו שם: **"אך באמת, כל בריאת העולם ומלואו הכל נברא בשביל האדם כדי שיעבוד השי"ע"** התורה והמצוות שנתן לנו. כי כל מצוה ומצוה, וכל אות ואות מהתורה הקדושה, כולם הם שיעורים וצמצומים קדושים לזכות על ידם להשגות אלוקות לנצח, שזהו עיקר חיים נצחיים..

לחשיגה על ה קאפיקע של השני

וכשאנו עוסקים פרשת **'משפטים'**, פרשה שבה הוזהרונו על הזהירות הגדולה הנצרכת בענייני ממונות, כדאי לצטט 'שיחה' לימודית זו, מספר 'שיח שרפי קודש' (ג תפג) בספרו: כששאל פעם החסיד הנודע בעבודת השם כחד משרפי מעלה - רבי געצי מאומאן, את הרה"ק רבי אברהם ב"ר נחמן: מה כוונת רבנו בענין **'משפט'** המובא בליקוטי מוהר"ן (ב), שזה נצרך לכל אחד ואחד בדרכי העבודה התמימה. ענהו: **לחשיגה על היקאפיקע'** של השני. **'קאפיקע'** שם מטבע הקטנה ביותר ברוסיה: היקן יענמיס קאפיקע". אכן כן, זהו **"משפטים"** שעלנו לשמור, לא להיכשל אף גם בפרוטה קלה בחשש של ממון חברו.

סוד הגלגולים

וכמה מבחילים הם דברי הידגל מחנה אפרים' בפרשייתנו, בזהירות בענייני ממונות. בהקשותו

שירת הפרשה

"וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים" - בַּפְּרָשָׁה כְּתוּבָה בַּפְּסוּקִים
דִּינֵי בֵּין אָדָם לְחֵבְרוֹ הֵם מִהֵרָ סִינֵי כְּרֵאשׁוֹנִים.

טַעֲמֵי הַמְּצוּוֹת גַּם אֵלוֹ הַנִּרְאִים כְּאֵלוֹ וּמוֹנְנִים
אֵינֶם אֶלָּא חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים, שְׁרָזְיָה כְּמוֹסִים.

הַזְהִירוֹת בְּמִמּוֹן חֵבְרוֹ בְּסוּד הַגְּלִגּוּלִים מוֹבָאִים
עֲקֵב כֶּף - כְּמֹה זְהִירוֹת וְשִׁמְרָה בְּכֶף נִצְרָכִים.

גַּם בַּפְּרוּטָה קִטְנָה עֲלִינוּ לְהִיּוֹת שְׂמוּרִים
מְשָׁמִים גַּם עַל זֹאת גּוֹבִים וְנִתְבָּעִים.

